

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo je v Mariboru, Ruška cesta, poštni predal 22. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22. Ljubljana VII, Zadrugi dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za inozemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para, Debelo tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane petična enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust. Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 68.

Sreda 21. avgusta 1929.

Leto IV.

Ustvarja se nova delavska zakonodaja.

Za delavstvo v naši državi morda še ni bilo tako važne dobe kakor je sedanja. Vidovdanske ustave in narodne skupščine ni, kjer bi delavski zastopniki povedali svoje želje in zahteve glede na reforme v delavski zakonodaji, ki se imajo izvesti v bodočem polletju.

Res ni parlamenta, ki so ga bivše meščanske stranke zaigrale s svojim nerazumevanjem situacije in ker niso imele drugega v svojih programih kakor zgolj strankarsko borbo in prerivanje okolo vprašanja, kdo bo gospodaril v državi in pljačkal druge dele naroda. Ni se nam torej treba razburjati zaradi tega, če smo danes na takem stališču, ker so to zakrivali oni, ki so nam vedno bili načelni nasprotniki in katerih politiko smo delavci venomer najodločneje obsojali.

Bivšo narodno skupščino morajo danes nadomestovati delavcem, kadar gre za tako važno vprašanje, kakor je revizija delavske zakonodaje, v prvi vrsti strokovne organizacije in v drugi vrsti delavske zbornice. Delavske zbornice so posredovalke med delojemalci in delodajalci, so pa tudi posredovalke med delavci in oblastnimi organi. Glas, zahteve, predloge delavskih organizacij morajo v današnjih razmerah v smislu zakonitih določb oblasti sprejemati naznanje z isto objektivnostjo in pravicoljubnostjo, kakor sprejemajo razne delodajalske resolucije, ki so navadno slabše utemeljene v razmerah, kakor zahteve delavcev.

Nobene ovire ni, da delavske organizacije takoj zavzamejo pametno

stališče napram reviziji delavske zakonodaje.

Razprave in resolucije, ki se bodo razpravljale in sklepale o njih na shodih in konferencah naj jasno in odločno povedo, kaj je v interesu delavstva in kaj ne. Jugoslavija spada menda vendar med naprednejše in razvitejše države. Zato mora biti tudi socialna zakonodaja, delavsko varstvo, obrtni red itd. taka, da bo delala državi čast in delavstvu oziroma splošnosti koristila.

Napačno bi bilo mnenje, da je zakonodaja kdaj premoderna. Zlasti pa danes taka jalova opravičba ne bi držala, ker se razvoj ne vrši polagoma, ampak skokoma. Naša država je danes miselno in organizatorično še deloma nekonsolidirana. Toda današnje razmere, ki se v petih ali desetih letih popolnoma izpremenijo, ne morejo biti merilo pri reviziji zakonov, ker se morajo zakoni ustvarjati v smeri popolnejših, boljših razmer. Tako so na primer nekdanje avstrijske zakone, kakor šolskega, državljankega itd., sklenili že pred šestdesetimi leti, ki veljajo v meščanski družbi še danes kot najmodernejši.

Isto in še bolj velja to načelo za delavsko zakonodajo, ker je ta važen fundament za zdrav socialen razvoj in mir za vsako meščansko državo.

Glasovi delodajalcev slone dostikrat na ozkosrčnih vidikih brez vploda na načela gospodarstva in bodočnosti. Zato je potrebno, da bo delavska zakonodaja ustvarjena za bodočnost, ki bo dajala popolno jamstvo delavstvu za vse nepravilike, ki ga srečajo v življenju.

Zopet krvav spopad med heimwehrovc in Schutzbundom v Avstriji.

V Sv. Lovrencu pri Brucku so tamošnji socialisti v proslavo desetletnice svojega Schutzbunda sklicali javni shod, na katerem bi imel poročati župan v Brucku Koloman Walisch. Heimwehrovcem pa to ni bilo prav. Že dolgo so iskali primeren teren, kjer naj bi pokazali svojo moč. Pa so mislili, da je ravno mali Sv. Lovrenc tak kraj. Del svojega »moštva« so koncentrirali pod pretevo neklih vežb v bližnjih hribih. Drugi del pa komandirali v Sv. Lovrenc s parolo: »Walisch ne sme govoriti!«. Junaki so zasedli pred napovedano uro prostor, kjer bi se moral socialistični shod vršiti; bili so, kajpak, vsi oboroženi, in so za vsak slučaj postavili eno strojnico celo v zvonik tamošnje cerkve. Ko so socialisti videli, da so heimwehrovci zasedli njihov zborovalni lokal, so sklenili, prirediti shod na javnem trgu. Tu je Koloman Walisch pričel govoriti, grajajoč izzivalno obnašanje heimwehrovc. Heimwehrovci so nato navalili na trg in začeli vsevpred streljati. Naravno, da so navzoči člani Schutzbunda, čeprav so bili v manjšem številu, odgovorili na strele s streli. Razvila se je krvava bitka kakor na fronti. En socialistični delavec je obležal mrtev, 62 oseb je bilo lažje ranjenih, 12 pa težko. Od teh sta medtem dva umrla v bolnici v Brucku, kamor so bili ranjenci po spopadu pripeljani. Besni napad heimwehrovc je do skrajnosti razburil vse delavstvo. Na Dunaju je sklicano za danes zborovanje delavskih zaupnikov, ki bo sklepalo o nadaljni akciji avstrijskega proletarijata.

Avstrijski heimwehrovci delajo točno tako, kakor svoje dni italijanski fašisti. Denar dobivajo od velicindustrijev in agrarnih veleposestnikov in hišnih posestnikov. S tem denarjem vzdržujejo svoje tolpe, ki se ne tepejo iz prepričanja, marveč zato, ker so plačane. Je to večinoma takozvani lumpenproletariat.

Vlada, ki vse to vidi, nič ne ukrene. Točno, kakor leta 1920 italijanska vlada. Skrivoma se češče še celo podpira heimwehrovce.

Italijanski primer bi pa moral tudi avstrijskemu meščanstvu pokazati opasnost položaja. Italijanski fašisti niso samo ubili delavsko gibanje v Italiji, razgnali so tudi italijansko meščanstvo in upropastili državne finance. Čudno slepa je buržuazija v svojem besnem nasprotovanju slehernemu delavskemu gibanju.

Avstrijski proletarijat je pa premočan, da bi se dal premagati po heimwehrovcih. Zato moramo računati z energičnimi protiukrepi s strani delavstva in z nadaljevanjem borbe.

Proti »Heimwehru« v Avstriji objavlja angleški list »Manchester Guardian« daljši članek, v katerem pravi, da grozi v Avstriji meščanska vojna, ki je nevarna, ter očita sedanjemu kanclerju dr. Streuerwitzu popustljivost. O razmerah piše tudi »Daily Telegraph«. Oba lista pravita, da bi morali biti hvaležni narodu (v prvi vrsti soc. demokratom), da je postala Avstrija središče demokracije. Sedaj bi bila samo lahkomišljenost in pospeševanje reakcije, če se bo pustilo, da stvar dozori do najhujšega.

Haaška posvetovanja vlad.

Štiri države, Francija, Italija, Belgija in Japonska so poslale Snowdenu sporočilo, da del svojih zahtev iz reparacij prepuste Angliji. Italija je pa odklonila vsakršen popust. Snowden je ponudbo odklonil kot smešno, češ, da ne gre za kako miloščino, ampak za pravico in zlasti za to tudi, ker so male države oškodovane. Pristavil pa je, naj stavijo nove predloge, o katerih bi bilo mogoče razpravljati.

Z ozirom na to Snowdenovo izjavo, so prizadete države po predsedniku haaške konference Belgijcu Jasperju predlagale, da naj bi se postavila komisija strokovnjakov, ki naj bi preštudirala finančno stran Youngovega plačilnega ključa, oziroma ga revidirala, če so v njem pomote, ki stvarno ne odgovarjajo številkam. V novi komisiji ne sme biti niti eden član komisije, ki so izdelali ključ k Youngovemu načrtu.

Snowden je ta predlog sprejel ter s tem omogočil nadaljnji razgovor o svojih zahtevah in predlogih.

Evropsko meščansko časopisje piše o haaški konferenci večinoma jako nervozno. Prej sovražno kakor prijazno in z nezaupanjem.

Mi smo pa mnenja, da bo haaška konferenca vsekakor uspela, ker jo k temu silijo razmere, ki izvirajo iz verzajlske mirovne pogodbe. Haaška

konferenca bo sankcionirana tudi po Društvu narodov. Haaška konferenca je mednarodni forum, ki bo državam mednarodno pravno pravico do reparacij in vojne odškodnine utrdil, zato ne moremo verovati, da bi konferenca potekla brez uspeha, ki ga od nje pričakujejo udeležene države. To je imperativ, ki razne države sili k temu, da poslušajo, njim nekoliko neprijetne besede angleškega delavskega ministra Snowdena.

Jako verjetno je, da se bo haaška konferenca za nekaj časa odgodila zaradi posvetovanj pododborov in komisij ter zaradi seje Zveze narodov, toda končni zaključki konference so najbolj v interesu onih držav, ki bodo vlekli milijone iz vojnega tributa.

Na haaški konferenci se večkrat omenja tudi Panevropa. Panevropa se na haaški konferenci ne bo reševala. Največ interesa na njej čuti Francija in Nemčija (oziroma nje politiki), prva, ker želi v Panevropi imeti vodilni vpliv, druga pa pričakuje vsaj odlično sodelovanje. Druge in male države molče o tem vprašanju razen Italije, ki je Panevropi nasprotna iz egoističnih nagibov.

V Evropi bi danes bila mogoča le skupna carinska politika in sukcesivna uvedba enotne valute.

Pilsudski in Poljska.

Na Poljskem traja že par let borba med pristaši predsednika republike in socialistično stranko. Pilsudski in njegovi somišljeniki so bili sicer v stranki, toda predvsem nacionalistično orientirani. Politični boj se je pa vršil proti nacionalnim demokratom. Levičarske stranke socialisti in radikalna kmetiška stranka sta Pilsudskega podprli leta 1926 v nadi, da je v resnici napreden in socialen človek. Tako je postal predsednik republike.

Kmalu nato pa se je Pilsudskijevo krilo odcepilo od socialistične stranke ter se imenovalo »Poljska socialistična revolucionarna stranka«. Predsednik vlade Moraczewski je izdal tudi svoj list »Pozedzwiet« in pet poslancev je zvalil s seboj, dočim je večina ostala zbrana okoli svojega glasila »Robotnik«. S tem se je pričel boj med obema frakcijama, dočim se je bavila Pilsudskijeva grupa s politično borbo, s katero naj vse druge stranke razžene, se je večina okoli »Robotnika« postavila na izključno delavsko stališče. Vendar se je ta borba vršila bolj v mejah časopisja.

Leta 1928 so bile zopet volitve. Pristaši Pilsudskega, ki so v vladi, so sicer zmagali pri volitvah, vendar sta pa izšli iz volitev močni tudi socialistična stranka in radikalna kmetiška stranka.

Pilsudski in izvrševalci njegove politike so sedaj še le pokazali pravo lice. Kakor so razbili nacionalno demokratsko stranko, tako so se namenili razbiti tudi socialistično stranko na prav brutalen način. Pilsudski nastopa neobzirno celo proti parlamentu in prav tak neobziren človek je minister dela, oberst Prystov, kateremu so podrejene delavsko-varstvene, socialne in gospodarske organizacije.

Po vseh teh zavodih, ki so last delavstva in v katerih sodelujejo od delavstva izvoljeni funkcionarji, je pričel preganjati vse one ljudi, o katerih se sumi, da niso pristaši Pilsudskega in njegovega strankarskega kroga. V tem početju tiči nezakonitost, tiči kruta borba, s katero naj se razbije poljsko socialistično gibanje. Kakor prej nacionalne demokrate, tako hoče sedaj uničiti Pilsudski in njegova struja socialistično gibanje na Poljskem, v katerem je sam deloval, pa ga nikdar razumel ni.

Poljski socialisti se torej nahajajo v težkem položaju. Zmota, ki jo dela poljski režim v zgodovini, bo poljski narod, ki ga socialne razmere uče življenja, z lahkoto in pogumom prebolel. Duha ni mogoče zatreti, oviran razvoj še ni nikdar rodil dobrih posledic, ker je razvoj, napredek naravno svojstvo človeške družbe.

O emigraciji.

Kje je krivda, da se morajo ljudje seliti, ne moremo danes odgovoriti. Lahko pa povemo svoje stališče kot delavci in z ozirom na narodno gospodarstvo. Delavsko stališče v tem vprašanju mora biti to-le:

1. Delavstvo naj se naseljuje z dovoljenjem organizacij v dotičnem kraju ali deželi, kjer primanjkuje delavcev.

2. S podjetji naj se napravijo mezdne in službene pogodbe, ki jih

odobre pristojne oblasti in delavske organizacije.

3. Nuditi se mora naseljenemu delavstvu možnost človeku primerne življenja, da se ne zanemari in propade.

4. Mezde morajo biti boljše kakor so doma v primeri z življenjskim standardom, to je v razmerju z draginskimi in valutarnimi razmerami.

5. Zajamčeno mora biti delavcem zavarovanje v taki obliki, da ne pa-

daio potem, ko so ponesrečili ali obnemogli, domovinskim občinam ali pa javni miloščini v breme, ker je to poniževalno zanje.

Ob sebi je pa umevno, da je tam, kjer je preobljudenost, kjer ni pogojev ali volje za dvig gospodarstva, edini izhod izseljevanje, toda tudi tedaj ob pogojih, ki odgovarjajo modernim nazorom in potrebam.

Brezvestno zatiranje in izkoriščanje delavcev.

Ves delavski tisk v naši državi polni dneve in leta svoje predale z žalostnimi ilustracijami bede in siromaštva, v katerih živi in se vsak dani bori z njimi naš delavski razred.

V tej bedi propadajo danes vsi delavci, toda največ pa še nekvalificirani, preprosti delavci, ki so tudi najmanj zaščiteni.

Kako žive ti delavci, zaposleni po raznih krajih države, se najbolje more posneti iz tega primera:

V Mokri gori, ki se nahaja tam pod Šagran-planino, nedaleč od Užic, kjer se gradi pot Šargan-Vardišče, je zaposlenih pri podjetju »Šemat« nekaj stotin delavcev. Njih največji zaslužek znaša na dan 35 dinarjev, ali povprečno 20—25 dinarjev. Dela se nad osem ur na dan.

Da se mora pri nas delavstvo seliti, je krivo dejstvo, da so pri nas plače tako slabe, je vzrok v nesmotrenem gospodarstvu deloma, deloma pa tudi v oduševski psihi podjetništva. Le pogledite v valorizacijske in druge račune jugoslovanskih obratov.

Ker je pa gradnja te poti zvezana z jako težkim odpravljanjem ovir in je teren kamenit, se dogajajo često tudi nezgode. Tako so se v tem podjetju pripetile skoro v enem tednu štiri težje nezgode. Enemu delavcu sta bili zlomljeni obe roki; drugemu delavcu, ki še nima niti štirinajst let, je zlomljena noga, ki bo morala biti po izjavi zdravnika odrezana; tretjega je povozil vagonček in je v nekoliko urah umrl itd.

Kar je najžalostnejše pri teh nezgodah, je to, da zanje ni nihče odgovoren, niti se delavcem ne daje nikakršna odškodnina. Namesto tega se jim pogostoma še trga krvavi zaslužek.

Ali je kje kdo, ki bi se pobrigal za te sužnje? Po »Radn. Nov.«

Prejel pa je zato tožbe radi motenja posesti in bil tudi obsojen, da mora napeljavo zopet vzpostaviti in plačati stroške.

Nove tožbe radi štrajka.

Ko je v poletju radi nizkih mezd izbruhnil štrajk pri Derwuschku, je slednji zopet dolžil Došlerja, Kranerja in Purgaja, da so oni nahujskali delavce k štrajku in je Purgaja še povrh tega žalil z grdo psovko »Hundianer«, t. j. pes. To pač najbolj kaže, kakšno izobrazbo in srce ima tovarnar Derwuschek. Leopolda Purgaja, ki je rojen Slovenec iz Svevine pri Mariboru, pa je po prevratu optiral za Avstrijo, ker je dolgo let služboval v Grazu, je Derwuschek, čeprav je sam Nemeč iz Graza, cvadil pri sreskem poglavarstvu, da je inozemec in zahteval, da ga izženejo. Nemu Derwuschku se je sicer posrečilo, da je naša upravna oblast izgnala Slovenca Purgaja v Nemško Avstrijo, toda Derwuschek ni mogel preprečiti, da ne bi mogel Purgaj še iz Graza vložiti tožbo proti Derwuschku. In tako se je moral Derwuschek minuli petek zopet zagovarjati pred okrajnim sodiščem v Mariboru radi žaljenja časti Leopolda Purgaja iz Graza, Alojza Došlerja in Franca Kranerja iz Lajtersberga pri Mariboru. Tovarnar se sicer nahaja v avstrijskem letovišču Gasteinu in ga je zastopal njegov zagovornik.

Zastopnik tožiteljev, delavskih zaupnikov, dr. Reisman, je pri razpravi povdaril, da je bil Derwuschek šele nedavno obsojen

na 5000 Din kazni, ker je žalil Došlerja in Kranerja. Če naj kazen za novo težko žalitev Derwuschka poboljša in tako kazen doseže svoj pravi namen, je neobhodno potrebno, da sodišče naloži sedaj Derwuschku zaporno kazno, da bo tudi on vedel ceniti v našem delavcu človeško dostojanstvo. Zasišane priče so potrdile žalitve in vse izjavile, da tožitelji niso prav nikogar hujskali, ampak je nastal štrajk pri Derwuschku le radi tega, ker delavci z nizkimi mezdami enostavno niso mogli več živeti.

Sodnik je razglasil sodbo, da obsoja tovarnarja Derwuschka zaenkrat še z denarno globo 4000 Din, ker upošteva, da je obsojeni zelo razburljive narave, v plačilo sodnih taks in pravnih stroškov. Obsodbo so gospodu Derwuschku takoj brzojavili v Gastein.

Tako so delavski zaupniki zopet izvajali zadoščenje svoji žaljeni časti napram Derwuschku pred sodiščem. Vsi procesi z Derwuschkom so delavske vrste v Lajtersbergu še bolj strnili in utrdili, ker so ti največji trpini uvideli, da je njihova obramba zavarovana le v strokovni organizaciji, brez katere bi bili popolnoma brez moči in izročeni na milost in nemilost delodajalcev. Delavci drugih obratov si naj vzamejo svoje tovariše iz Lajtersberga za vzgled, naj bodo povsod tako enotni, eden za vse, vsi za enega, pa bo preganjanju in trpljenju marsikje kmalu konec.

Dnevne novice.

Pogajanja med Anglijo in Rusijo za priznanje in diplomatske stike. Ruski poslanik v Kovnu je naprosil litvansko vlado, da posreduje pri Angliji v svrhu pogajanj med Anglijo in Rusijo.

Snowden odklanja predlog medzavezniških sil na haški konferenci vlad. Spor zaradi zahtev Anglije še ni poravnat. Štiri upniške sile so stavile Angliji predlog, da si ji da del zahtevka iz nevarovanih obvez. Anglija pa predlog odklanja, češ, da malih držav ne mara oškodovati. Na zahteve Anglije bi pristali Belgija in Francija, odločno se pa upira Italija ter je baje sam Mussolini rekel, da bi, če bi dajal koncesije angleški delavski vladi, trpel njegov državni prestiž v Italiji. Italija dobi vendar razmeroma preveliko vojno odškodnino. Francoski, belgijski, italijanski in japonski delegati bodo poslali Snowdenu novo noto, v kateri bodo utemeljevali svoje stališče glede stavljenih predlogov, o katerih je Snowden rekel, da so smešni in ne zadovoljujejo angleških zahtev. Veliko moralno vrednost ima angleško stališče zaradi tega, ker Anglija odklanja prejeme iz reparacij, ki bi se odtegnili malim državam.

Rusija in Kitajska. Med Rusijo in Kitajsko še vedno ni sporazuma. Niti do pogajanj ni prišlo, pač pa se ob obeh straneh sporne železnice vrše manjše borbe. Vojna utegne izbruhniti brez vojne napovedi. Kitajska se pripravlja na vojno kakor Rusija. Kitajska je poslala na mejo 60.000 mož vojske ter najela večje vojno posojilo. Ruske podanike na

Kitajskem spravlja vlada v koncentracijske taborne. Ruse zlasti razburja dejstvo, da se na kitajski strani bore proti Rusiji tudi beli gardisti, ki bi utegnili ustanoviti v Sibiriji novo državo, če bi Rusija podlegla. Tak namen imajo. — Pripomniti moramo, da imamo Društvo narodov. Kelloggov mirovni pakt, haško razsodišče in vendar naj bo vojna? Da, da; na Kitajskem so drugačni interesi! Tam je šele treba vojne, da bo dana podlaga za diktat svetovnih velesil.

Belogardijci in Kitajci so znova vpadli na rusko mejo pri Poltarskopolju in obkolili postajo, ki leži tri kilometre od meje. Obkoljeni ruski posadki je prihitel na pomoč ruski vojaški odred, nakar so bili obkoljevalci prepedeni.

Ogromna stavka tekstilnih delavcev na Angleškem, o kateri smo svoj čas poročali, se bliža svojemu koncu, ker se je s posredovanjem delavske vlade doselgel sporazum.

200.000 predilničarjev v Kalkuti že dalj časa stavka. Vzrok so socialna in nacionalna nasprotja. Gospodarska škoda je na obeh straneh radi stavke velika.

Konec stoprocentnih nacionalistov v Nemčiji. Kot poročajo iz Berlina, se bo Hitlerjeva narodno-socialistična stranka v Nemčiji radi pomanjkanja sredstev razpustila ter spojila z nemškimi nacionalci. Hugenberg, vodja nacionalcev, je stavil Hitlerju tozadevalno ultimatum. Češ, da nima smisla, da narodni socialci sitarijo po industriji in je bolj pametno, če se »Hackenkreuzlerji«

Višina mezde in kupna zmožnost.

Znani ameriški mirovni apostol in veleindustrijec Edvard A. Filenc je imel na berlinskem kongresu za svetovno reklamo govor z naslovom: »Reklama je pot k svetovnemu napredku.« V tem svojem govoru je rekel:

»V minulih časih so podjetniki koprnili za vsako priliko, da znižajo mezde svojim nameščencem. Ni pa tako danes! Poučen primer za pravilnost višjih mezd so nam dale minulo zimo Zedinjene države. Naku-pičila se je cela vrsta različnih vzrokov, ki so imeli za posledico precejšnje nezaposlenost — v nekaterih

državah tako veliko in resno, kakor v letih velike poslovne depresije 1920—1921. Leta 1920 so delodajalci izrabili situacijo, da so zniževali plače, in sicer tako občutno kakor v deželi še nikdar. Sedem let pozneje se je pa to stališče popolnoma izpremenilo; zakaj v letih nezaposlenosti 1927 in 1928, ni nihče v deželi pozikoval zniževati mezd. Ameriški podjetnik se je med tem izučil, da pomeni zmanjšanje kupne zmožnosti njegovih nameščencev popolnoma enako, kakor če bi si hotel odrezati svoj lastni nos, da bi razjezil svoj obraz.

Iz boja s tovarnarjem Derwuschkom.

Zopet obsojen, ker je žalil delavce.

Našim čitateljem je že znano iz poročil o številnih procesih med delavci in tovarnarjem opekarne Francem Derwuschkom iz Lajtersberga pri Mariboru, kake težke boje imajo tamošnji delavci s svojim delodajalcem.

Dokler se delavstvo ni zavedlo svojih pravic in dolžnosti napram sebi in rodbini, je bil v tej tovarni mir. Odkar pa so se začeli delavci strokovno organizirati, v Lajtersberški opekarni ni več miru. Tovarnar Franc Derwuschek namreč ne trpi nikake organizacije in pade pri njem v nemilost vsak delavski zaupnik, ki mora vršiti ta neljubni posel, da prednaša tovarnarju pritožbe, ki jih ima delavstvo dan na dan v tej tovarni radi prikrajšanja mezd, neplačila nadur, zaposlitve žensk, znižavanja mezd, nehigijenskih stanovanj itd.

Največji trn v peti pa sta postala tekom zadnjih let gospodu Derwuschku de-

lavška zaupnika Alojz Došler in Franc Kraner ter Leopold Purgaj. Potem ko je ob koncu lanske sezone izdal Derwuschek pravi »manifest« svojemu delavstvu, v katerem izjavlja, da ne trpi nobene organizacije v svojem obratu in da bo on sam delavcem ustanovil organizacijo, je ob novem letu gornje tri delavske zaupnike odpustil iz službe. Zaupnika Došler in Kraner pa sta se proti odpustu pritožila in tista pritožba še danes ni rešena. Ker sta smatrala Kraner in Došler, da je bil ta odpust v smislu zakona o delavskih zaupnikih nezakonit, tudi nista hotela zapustiti naravnega stanovanja pri Derwuschku in je zato slednji vložil proti njima tožbe na izpraznitev stanovanja. Tudi tem tožbam sta se zaupnika uprla in pravdi še nista rešeni. To je seveda tovarnarja Derwuschka še bolj jezilo, da ne more spraviti neljubljenih delavskih zaupnikov čez noč iz stanovanja v svoji hiši. Derwuschek je radi tega zaupnikoma prekinil električno razsvetljavo.

Bratko-Kreft:

Človek mrtvaških lobanj.

Kronika raztrganih duš.

133

Jaz ne verujem v ničesar več. V meni se je zbudil ponos hlapca, in zato sem postal vagabund, izdajalec, ker sem videl, da tudi gospodarji ne vidijo, ne čutijo nič svetega v življenju.

Zakaj sem postal tak, boš vprašala? To je zanimivo in zelo romantično mogoče. Da Ti povem: en sam glas sredi okrvavljene ceste v Trbovljah mi je odprl oči, en sam glas kruljavega človeka je vzbudil v meni ponos vagabunda... In jaz Ti povem, da si upam pogledati mirno v oči vsakomur, tudi Tvojemu šefu, ki Te je kupil in ki ni nič drugega kot lepo oblečen goljuf... Tako daleč verujem zamazancem iz tvornic — rudnikov, dalje ne, dalje je spet samoprevara, laž, beg pred resničnim življenjem. Vsaka se upira, vsakdo toži, ki je ponižan. Ko pa je gospod, bogat gospodar, pa ni več tožbe zanj, ni ne milosti, ne morale, zakaj takrat spozna kratkost življenja in po denarju in uživanju ga samo ceni...

In če boš mogoče slišala, da je neki S. V. postal renegat-fašist, nič se ne začudi, ker vse je denar in za dober denar človek človeka pobija, ne da ga ne bi izdal...

Šteli ni razumela pisma. Vrtelo se ji je, ko ga je prebrala. Zato ga je vrgla v peč in nikomur ni izdala ničesar. Samo eno ji je bilo jasno: da je Stane postal fašist... razumela pa ni, zakaj... Preučeno je bilo za njene tipkarske možgane.

Prve novice o spopadu so gnale ljudi na kolodvor, kjer so čakali vrnitve domačih Orjunašev. Leo in Franček, ki dolgo časa nista hotela verjeti, sta na kolodvoru pograbila Petka. V razburjenosti jima je razložil vse do podrobnosti. Brez vezi je pripovedoval in obljubil, da bo napravil poročilo v nemškem delavskem listu.

»Sedaj vidite, gospod Vuk, da z vašo idejo pasivne resistance ni nič. Kri odločuje povsod. Človeška kri. Svetovna vojna je prepojena s hudourniki človeške krvi, po tovarnah, rudnikih, povsod se pehajo milijoni in umirajo dan za dnem v bedi in obupni borbi za vsakdanji kruh. Kruh — to je vse, gospod Vuk in dokler ne daste ljudem kruha, nikar ne pridigajte o lepoti duše in življenja. Tako dolgo je vse zastoj. Samo borba, neusmiljena borba je danes. Razred proti razredu, mostu ni mogoče napraviti. Vem, da vam je težko to sprejeti v svojo mlado, zašanjano dušo, toda rečem vam, če boste šli v življenje z isto odkritosrčno in čisto dušo, kot ste dosedaj iskali resnice v evangeljih in pri bogu, boste prišli do tega mojega prepričanja in ne boste verovali več ne evangeljem ne bogu, ki ga ni. Samo človek je trpinčena žival, ki si je sama ustvarila tako življenje. Zato ne gre pokončavati posameznika, zato se ne doseže nič s samozatejevanjem, ker posameznik se izgubi v vrtincu današnjega življenja. Vidite, življenje — je treba spremeniti, osnove današnje družbe je treba izpodkopati in potem bomo lahko delali naprej... Vse je ustvaril človek, vse je njegovo delo in zato more in mora tudi to spremeniti, kar je za večino protičloveško... Kaj pomaga napadati posameznika, profesorja ali ravnatelja? Res, tudi to

je treba, toda to še ne vodi do spremembe, do rešitve. Ali ni tak degeneriranec samo plod teh razmer, tega življenja? Toda to spoznanje še ne izključuje borbe, ne opravičuje ga, dokler je na drugi strani barikada. Kdor brani sistem, brani reakcijo, brani barbarstvo. In neizpisna borba se že danes vodi med obema in kri bo še tekla v potokih. Nič ne obžalujem žrtev, ki so padle tam doli, ker so morale pasti. Brez žrtev ni borbe ni osvobodjenja. Ali nisem tega povedal že v »Žrtvah«...«

Leo je skušal ugovarjati, toda ni bilo mogoče. Petek je bil v zanosu in vsako besedo njegovo je razblinil do drobovja in mu dokazoval svoje. Ko sta ostala s Frančekom sama na cesti, nista vedela, kaj naj rečeta k vsemu temu. Nista si upala povedati naravnost, da čutita z rudarji, ker to je bilo nekaj novega. Prenaglo je prišlo vse to za oba, toda bolj za Leona, ki je bil ves čas strasten vernik čistega evangelja Kristovega, propovednik tolstojanskokrščanskega gesla: ne protivi se zlu s silo. In sedaj so padle žrtve tam doli in Petek je prišel ter pomagal rušiti v njem to, kar si je sam zgradil, kar ga je držalo pri življenju. Obupna praznosta se je spet začela odpirati v njem, zevala je že vanj kot takrat, ko se je v goricah opil, ko se je vračal iz brivnice. Spet se je spomnil majorja in potepuha in po Petku se mu je režal njegov obraz iz teme... »Ali ti nisem dejal že takrat, da ni boga...« »Ne, ne! Tako ne smem misliti — to bi bil samomor... Na Sonjo bom mislil in pozabil bom na ta trenutni dvom. Jutri ji moram pisati. Natančen razpored najinega izleta ji moram poslati. In v soboto zjutraj greva na pot...«

kar nacionalcem pridružijo, sicer ne dobe od podjetnikov več podpore. Hitler se bo sicer vdal, vendar pa naglašja, da so imeli narodni socijalci ravno za industrijo pomen, ker so delavstvo držali pri svoji »štangi«, da ni uhajalo k rdečkarjem. Tudi pri nas se je enako zgodilo, da so šli nar. soc. k narodnim demokratom.

Vladna kriza na Grškem? Grška vlada je že delj časa v krizi. Venizelos namerava baje svojo vlado rekonstruirati in sicer tako, da bi se tri ministrstva spojila v eno, v novo vlado pa bi vstopil tudi Kondilis, ki je bil doslej v opoziciji in s katerim je baje Venizelos v to svrhu že konferiral v Parizu. Venizelos bo pa v vsakem slučaju ostal še nadalje na čelu vlade.

Nepovabljeni gost na haaški konferenci. Na haaško konferenco se je prikradel bivši nemški princ Jurij Sachsen-Meiningen ter tajnika potegnili, češ, da je on eden nemških delegatov, nakar mu je bila izstavljena legitimacija ter je na ta način mogel princ prisostvovati politični seji. Šele naknadno se je ugotovilo, kdo je ta nepovabljeni gost, nakar se mu je legitimacijo odvzelo. Princi si pač ne morejo predstavljati, da bi ne šlo brez njih na svetu.

Kako izvajajo v Nemčiji zaščito delavcev. Nemški izseljeniški uradi delajo vedno sporazumno s strokovnimi organizacijami: Kadar primanjkuje delavcev, to je, kadar ni nezaposlenih, dovoljujejo vselitev tujih delavcev po pogojih in pogodbi, ki se napravljajo sporazumno z delavskimi organizacijami. V slučaju, da so doma nezaposleni delavci, pa dela sploh ne posredujejo tujcem. Pri nas se v tem oziru preveč veruje podjetnikom, ki kljub veliki nezaposlenosti domačih delavcev uvažajo vedno nove »specijaliste«. Beseda »specijalist« namreč marsikomur pri nas preveč imponira.

Proti plinski vojni. Mednarodni odbor »Rdečega križa« v Ženevi je razpisal natečaj za najboljšo sredstvo v obrambi proti kemični vojni; zlasti da se ugotovi učinek takozvanega Yperita. Nagrada za najboljši predlog znaša 10.000 švicarskih frankov. Predlogi naj se vpošljejo do konca leta 1930.

Rudniška eksplozija. Na rudniku »Hildebrand« pri Katovicah na Češkem se je v globini 700 m vnel plin in povzročil strašno eksplozijo. Do sedaj so iz ruševin izvlekli 3 mrtve, 3 pa strašno ožugane. V nekem rovu se nahaja 13 rudarjev zasutih, katere skušajo odkopati.

Otroška republika. Na polotoku Nemedy pri Andernachu v Nemčiji se nahaja letni tabor 2000 socijalističnih »Rdečih sokoličev« obojega spola, v starosti od 8 do 14 let. Otroci imajo popolno samoupravo; izvolijo si iz svoje srede takozvani parlament; ta je med drugim določil, da mora od 9. zvečer vladati v taborišču mir, od 10. dalje pa mora v šotorih vse počivati. Za red jamči med taborniki prostovoljna disciplina. Kazni ne poznajo; prestopki se obravnavajo v javnih diskusijah. Resnejši prestopki se je dogodil samo enkrat, ko je nek deček zaklical na svojo tovarišico neko nedostojno besedo. Radi tega je bil soglasno obsojen, da mora zapustiti taborišče. Kljub temu, da živi tukaj na stotine dečkov in deklic skupaj, se je tak slučaj zgodil samo enkrat. Tu vlada popolna enakopravnost, ki se izraža tudi v obleki; dečki kakor deklice nosijo samo običajne kroje »rdečih sokoličev«, ali pa kopalne obleke. Tudi umivajo se skupno. Kak meščanski moralist bi se mogoče prijel za glavo, če bi slišal, da živita tukaj oba spola skupaj svobodno, vendar se lahko sam prepriča, da za njegova sumničanja ni niti najmanj povoda. Tu vlada samo čisto tovarištvo, ki je mogoče samo zato, ker živi ta mladina gotovi ideji. Čuti se kot zastopnico te nove ideje, kakor tudi njena braniteljica, če treba vstane tudi kot en mož v brambo svojega tabora. V to taborišče se ne sprejme nihče, ki ni napravil že več daljših izletov skupno z »rdečimi sokoliči« in ki se ni že vsaj trikrat udeležil njihovega taborjenja.

Viljem II., bivši nemški cesar, ki živi v pregnanstvu na Holandskem v gradu Doornu, se sme povrniti v Nemčijo, ker je zakon o zaščiti države odpravljen. Notranji minister Severing pravi, da mu državna vlada ne more zabraniti naselitve, ker je nemški državljani, da pa tudi ne bo z njegovo naselitvijo v Nemčiji republika prav nič ogrožena, ker je nemški narod danes po veliki večini republikanski. Želeti pa ni, da bi se Viljem naselil v Nemčiji.

Strašna povodenj v Indiji. V gorovju 5000 m visoko je nastalo med ledeniki veliko jezero. V njem je bilo do 120 milijonov ton vode. Ko je ledeni jez popustil, se je vtila voda v dolino in poplavila večje in manjše kraje. Reka Ind je narasla v eni uri za 15 metrov. Oblasti so opozorile prebivalstvo na nevarnost in izpraznile prebivališča, vendar je potonilo nad 2000 ljudi.

Rudarje hočejo dati pod kuratelo. Trgovci iz rudarskih krajev so vložili spomenico pri trgovski in obrtni zbornici v Ljubljani, Zveza trgovskih gremijev pa jo je poslala ministrstvu za šume in rude, v kateri zahtevajo, da naj se sprejme v rudarski zakon, da je zaslužek rudarja v vsakem slučaju zarubljiv do ene tretjine. Trgovci namreč pravijo, da rudarji nalašč delajo dolgove, ker vedo, da se jih ne more iztožiti. Zveza gremijev trgovcev je opozorila na to tudi hrvaške in srbske gremije. — Razumemo. Trгоvec prodaja blago zato, da ga mu kupec plača. Temu torej ne moremo ugovarjati. Vemo pa, da državljanski zakoni čuvajo trgovce enako kakor druge sloje in da je poniževalno, če se napravi zakon, ki ima drugo mero za delavca kakor za druge državljane. Predlagana določba pomeni zopet novo izjemno zakonito določbo, ki je naperjena proti manj zaščitenemu delavcu. Vse take izjemne določbe proti enemu delu državljanov pomenijo razredno zakonodajo močnejšega.

Kdo je veleposestnik. Ministrstvo za poljedelstvo je izdalo pojasnilo, da se more smatrati za veleposestnika lastnik, ki ima najmanj 50 hektarov zemlje.

Bogato premogovno žilo so odkrili v južni Srbiji v kraju Peč. Obratovati prične v najkrajšem času; premog bo dobrodošel zlasti južnosrbskemu gospodarstvu.

Nova tvornica cementa v Dalmaciji. Neka belgijska industrijska skupina namerava postaviti v Sučurcu pri Splitu novo tovarno cementa z veliko dnevno kapaciteto. To bi bila največja tovarna cementa v državi. Dotična belgijska skupina bi vložila v to podjetje nad 100 milijonov dinarjev.

Strašne reči! Nedeljski »Slovenec« poroča iz Maribora svojim pobožnim bralcem strašne stvari: Neki bivši železniški uradnik je v Mariboru umrl. »Slovenec« pravi: »In ker je bil svobodomislec, se je moral zavezati, da se bo dal po smrti sežgati. Vsled tega ga je mariborski pogrebni zavod odpremil v dunajski krematorij.« Da, to je pa res strašno! In marsikatera rahločutna Marijina devičica se je gotovo stresla od groze, ko je to čitala. Toda stokrat bolj strašno je bilo sežiganje onih živih mrličev, ki so jih dali »sveti« možje, pred smrtjo v ognju, strašno trpinčiti, nakar so jih postavili na grmado. O tem ne poroča katoliški »Slovenec«. Velik strah pa imajo pri »Slovencu« pred krematoriji!

Porod štirih otrok. V ljubljanski bolnici je te dni porodila ključavničarjeva žena Terezija Gorenc iz Mengša četvorčke, dva dečka in dve deklici. Rodbina ima že šest otrok (eden je pa umrl) in ta blagoslov je povišal številu na deset.

Nezgoda v tovarni »Saturnus« v Mostah pri Ljubljani. Triindvajsetletno Marijo Markič iz Male Loke pri Ihanu je zgrabil med delom stroj za desno roko in ji odtrgal prste. V tej tovarni bi bilo treba prav posebno gledati na varnostne naprave pri strojih in pa tudi še posebej ponov-

no poučevati in opozarjati delavstvo glede ravnanja s stroji.

Ljubljanski velesejem priredi od 31. avgusta do 9. septembra 1929 kulturno in gospodarsko razstavo »Ljubljana v jeseni«. Ta vsakoletna prireditev je zelo priljubljena, kar dokazuje velik obisk iz cele države. Program razstavo: 1. Kmetijski sejem (mleko in mlečni izdelki, vino v sodih in buteljkah, med, grozdje). 2. Vrtnarska razstava. 3. Razstava društva Zoo (razstavljene so vse živali, ki žive v prosti naravi naših krajev). 4. Zadržna razstava. 5. Higijenska razstava. 6. Razstava pohištva in stanovanjske opreme. 7. Razstava domače obrti. 8. Velika razstava kmetijskih strojev in orodja. 9. Razstava industrijskih in obrtnih izdelkov. 10. Zabavišče (izbrana vina in jestivne domačih živilskih obratov, strelišča, autodrom, hipodrom, Liliputanci, Črnci, varieté, zrcalna palača itd.). 11. Tekmovanje slovenskih harmonikarjev dne 8. septembra. Permanentne legitimacije za poljubni večkratni obisk razstave in polovično vožnjo na železnica stanejo 30 Din.

Kultura.

»Fronteninnerungen eines Pierdes« (frontni spomini konja), se imenuje nov vojni roman Ernesta Johannsena, (avtorja knjige »Westfront 18«). Knjiga je izšla v Fackelreiter-Verlagu v Hamburg-Bergedorfu in pripoveduje vojne spomine kobilice Lize, izredno realistično in pretresljivo. Prva stran knjige nosi posvetitev 9.586.000 konjem, ki so padli kot žrtev svetovne vojne. Ernst Johannsen je delavec, ki je kot elektrotehniški vajenec moral v vojno.

V Italiji prepovedane ruske knjige. Italijanska cenzura je prepovedala razpečevanje sledečih ruskih avtorjev: Gogolja, Turgenjeva, Čehova, Dostojevskega, Tolstoj in Gorkega. Kaj bo Gorki k temu rekel, ki živi na Capriju? Vse to govori za cele knjige. Kljub temu fašizem ne bo zatrl ideje teh velikano.

Šport.

Načrt nogometnega tekmovanja za prehodni darilo Delavske zbornice za Slovenijo in Saveza grafiških radnika darovani povodom proslave 60-letnice ljubljanske podružnice SGRJ.

Z namenom, da širi med delavsko mladino smisel za sport, da pospešuje njegov napredek, zainteresira delavske sloje o pomenu sporta, se razpisuje to tekmovanje, ki se bo vršilo letos začetkom septembra po sledečem pravilniku:

1. Pravico do udeležbe pri tekmovanju imajo vsi v LNP včlanjeni delavski klubi Slovenije. Izjemo tvorijo klubi, ki stoje pod okriljem delavske kulturne in izobraževalne zveze »Svobode«. Ti klubi imajo pravico prigrasiti se k tekmovanju brez ozira na to, so li člani LNP ali ne.

2. O delavskem značaju prigrasjenih klubov odločuje medklubski odbor, ki ga tvorijo po dva delegata Delavske zbornice za Slovenijo, SK Svobode in SK Grafike.

3. Tekmuje se na sledeči način: Klubi izven Ljubljane odigrajo med seboj tekme po pokalnem sistemu, t. j. premagani klubi izpadejo iz nadaljnjega tekmovanja.

Klubi v Ljubljani odigrajo med seboj po pokalnem sistemu; izpadli ljubljanski klubi igrajo med seboj tolažilne tekme za prehodni pokal SGRJ po pokalnem sistemu.

Prvak province igra s prvacom Ljubljane.

4. Klubu, ki si je v tekmovanju pridobil prvenstvo, pripade prehodno darilo Delavske zbornice za Slovenijo, zmagovalcu tolažilnih tekem pa prehodno darilo SGRJ.

5. Obe darila sta pa prehodni, t. j. v definitivno last preideta klubu, ki si jih je priboril trikrat zaporedoma ali petkrat v presledkih.

6. V slučaju, da se tekmovanju odreče eden ali drugi klub, ki je v posesti prehodnega darila, ali, da se isti klub razide ali oblastveno razpusti, se ima darilo staviti na razpolago medklubskemu odboru, ki ima izvesti nadaljnje tekmovanje.

6. Isti medklubski odbor skrbi tudi pravočasno za razpis tekem in sploh za vse priprave, ki so potrebne, da se tekmovanje brezhibno in točno izvede.

Prijavni rok za letošnje tekme je do srede, 28. avgusta t. l. Prijave je treba poslati na SK Svobodo, Ljubljana, Miklošičeva c. 13.

Maribor.

Prijatelji prirode. Vabijo se vsi nekdanji člani društva »Prijatelji prirode« kakor tudi vsi delavski in nameščenski turisti, da pridejo k ustanovnemu občnemu zboru Turističnega društva »Prijatelji prirode«, ki se vrši v soboto, dne 24. avg. 1929. ob pol 8. uri v prostorih Ljudskega doma v Ruški cesti 7 s sledečim dnevnim redom: 1. Kaj hočejo »Prijatelji prirode«. 2. Pravila. 3. Volitve. 4. Slučajnosti. **Pripravljali odbor.**

DETOLJUB.

Detoljub Maribor: Sobota, 24. avgusta: Igralna ura na travniku v koloniji za državno železnico ob 17. uri.

Nedelja, 25. avgusta: Celodnevna partija na Hišo na Pohorju. Odhod ob 6. uri od ogla Frankopanske ceste in Stritarjeve ulice. Seboj vzeti razen jedil tudi 9 kom. sladkorja.

Sreda, 28. avgusta: Seja ob 19. uri. Sobota, 31. avgusta: Igralna ura na travniku v koloniji za državno železnico ob 17. uri.

Seja mariborskega občinskega sveta se bo vršila v četrtek, dne 22. t. m. Ker so trajale počitnice precej dolgo, je dnevni red zelo obširen. V nedeljo, dne 25. t. m., se bodo mestni očetje zopet sestali, da izvedejo volitve v okrajne cestne zastope.

Stavbne parcele kupujejo. Na dnevnem redu prihodnje občinske seje je tudi naknadna odobritev nakupa gradbene parcele po odvetniku in oblastnem komisariju g. dr. Josipu Leskovarju. Mi bližje o zadevi nismo informirani. Že iz tega kratkega poročila pa izhaja, da je bogati dr. Leskovar, ki že ima v Mariboru lepo enonadstropno vilo, kupil od mestne občine gradbeno parcelo ter bi naj občinski svet ta nakup sedaj naknadno odobril. Ravno tako je nedavno kupil od občine krasno gradbeno parcelo poleg vile Mestne hranilnice sam mestni župan advokat dr. Juvan, ki že tudi ima poleg mestnega parka enonadstropno vilo. Povpraševanje po gradbenih parcelah, ki so seveda mnogo cenejše, kot pri privatnikih, je zadnji čas tako veliko, da teh parcel primanjkuje. Naravno je torej, da bi morala mestna občina svoje gradbene parcele nuditi predvsem gospodarsko šibkejšim slojem, da tako poveča stavbno gibanje. Bogataši si bodo itak lahko sami kupili drugod parcele in bodo kljub temu zidali. Zato je gotovo vsak meščan proti temu, da bi se mestne stavbne parcele prodajale bogatašem. Iz dnevnega reda je nadalje razvidno, da se potegujejo za stavbne parcele pri mestni občini celo stavbeniki, kar gre očitno proti interesom občine.

Paviljon pri Treh ribnikih, njegova izpolnitev in popravo je končno na dnevnem redu prihodnje občinske seje. Kakor znano, je to dragoceno stavbo, ki se že na vseh koncih in krajih ruši, postavila občina šele pred dvema leti v režiji mestnega stavbnege urada. Če so se krivci radi tega že klicali na odgovor, nam ni znano. Potrebno pa je, da vsaj sedaj popravo izvedejo strokovnjaki in tako, da bo to res v korist stvari in občine. V paviljonu je cela vrsta sob, oziroma lukenj, ki ne služijo ničemur. Le v zimi ob času drsanja uporabljajo drsalci en lokal za garderobo. Vse ostalo leto pa stoji cela zgradba prazna in je naravno, da tam gospodarijo neodgovorni elementi, kakor se jim pač poljubi. Umestno bi bilo, da se iz dotičnih nepotrebnih lokalov napravi skromno stanovanje s sobo in kuhinjo in potem tam namesti hišnika, ki bo imel v oskrbi upravo paviljona, v zimi drsališča, v poletju pa ribnika, ki ga ima sedaj v najemu za celo leto bližnji gostilničar za bagatelo 1000 Din letno. S to preureditvijo bi občina nudila zopet eni rodbini primerno streho, dragoceno poslopje, ki je stalo preko 200 tisoč Din, bi imelo oskrbnika, občina, oziroma Opleševalno društvo pa bi lahko eksploatiralo pozimi in poleti ribnik. Čudno, da stavbni urad že sam ni prišel na to idejo, ki leži nad

nami. Kako je mogoče pustiti tako stavbo brez vsakega nadzorstva! Potem se ni čuditi, da so prav vsa okna pobita.

Zanimiva koncesija. Neka Iosipina Porteržin je zaprosila pri mestni občini za koncesijo prodaje molitvenikov. Občinski svet se bo moral izreči o krajevni potrebi. Mi bi priporočali, da se potrudijo za takšno koncesijo tudi kakšno planinsko društvo, kar bi bilo sedaj zelo moderno, ko prirajamo na planinah maše in pridige.

Sprejem izvenmariborskih otrok v mestne osnovne in meščanske šole. Ker so se sosedne občine v principu izrekle za to, da bodo prispevale h gradnji in k vzdrževanju nove šolskega poslopja na desnem bregu Drave, je izpremenil kraj. Šolski odbor v Mariboru svoj prvotni sklep radi odklonitve izvenmariborskih učencev in učenek ter je določil: 1. V prvi razred mestnih osnovnih in

meščanskih šol se v šol. letu 1929/30 sploh ne sprejema izvenmariborskih učencev in učenek razen onih, katerih starši dokažejo, da imajo stalno službo v mestu, da pa ne morejo tu dobiti stanovanja. 2. V ostale razrede morejo biti izvenmariborski učenci sprejeti, kolikor bo prostora na razpolago. 3. Za vsakega izvenmariborskega otroka pod 2. je treba plačati pri mestni blagajni letni prispevek 400 Din ali naenkrat ali pa v 8 mesečnih obrokih po 50 Din. — Oprostitev od plačevanja ni.

Drava zopet zahtevala svojo žrtv. V nedeljo, dne 18. t. m., se je kopal v Bresternici 23 letni mladenič Ivan Mlinarič, znan kot dober plavalec. Zašel je po nesreči v vrtinec ter izginil. Utopljenca kljub pridnemu iskanju niso mogli več izslediti.

Kolo, znamke »Panzer«. je bilo v nedeljo ukradeno Francu Kalohu iz veže splošne bolnice.

jočih leta 1840 že skoro popolnoma propadlo. Gospodarski moment gibanja delavcev seveda s tem propadom ni bil uničen. Delno je bil le potisnjen v stran ali pa so se iskale nove forme za rešitev iz položaja. V tem času je opaziti gibanje med radikalnimi meščani, ki niso bili zadovoljni z obstoječimi razmerami v gospodarstvu. Zavzeli so posebno stališče za prosto trgovino, carinsko politiko in podobno. Smatrali so, da v tem leži jedro gospodarske zagonetke. Nastala liga (Anti Corn Law League) je to mnenje silno forsirala in kmalu se je pod okriljem te lige ustvarilo radikalno meščansko gibanje. Za tem gibanjem sta stala znana John Bright in Richard Cobden, katera sta z reelnejšimi in izvedljivejšimi gospodarskimi načrti ustvarila v kratkem času chartističnemu gibanju sovražno malomeščansko antichartistično gibanje, kateremu so se kasneje priključili tudi delavci, ki so se izjavili za prosto pot kapitalizma.

V tem novem pokretu so mnogi delavci gledali rešitev svojega položaja, toda z poostrotrivjo odnošajev med starimi magnati in novo nastajajočo buržuazijo je bilo jasno, da oni ne bodo dosegli svojih pravic potom tega meščanskega pokreta. Le prekmalu so morali uvideti, da so od revolucionarne in radikalne buržuazije opeharjeni in da so bili samo izrabljeni. Tretja stranka — porajajočega se meščanstva — jih je rabila proti angleškim torijem in whigsom, čigar moč in oblast je hotela dobiti zase in si s tem zavarovati interese razvijajoče se industrializacije angleške države.

Kljub temu pa, da ob zatonu chartizma ni zaznamovati posebnih uspehov delavstva, vendar zahteve in stremjenja zavednih delavcev v tem času po samostojnosti proletarskega pokreta niso zamrle. Corn Law League je v tem času tudi izvršila svojo zgodovinsko misijo in nadaljnji razvoj kapitalističnega sistema ji je dal počasi v obliki rešenih parlamentarnih reform in vprašanj, v kolikor so stale pod gibanjem in okriljem zahtev te lige, pravico, da preneha s svojo zgodovinsko vlogo.

Preporod strokovnih in rojstvo združnih organizacij.

Najvažnejše in najtežje v delavski politiki (dasi še vedno kot v politični stranki nesamostojni) in stremljenih tedanjega delavskega gibanja se je zrcalilo v zahtevi po gospodarski osamosvojitvi. Težišče teh stremljenj se je kmalu zopet usmerilo po zahtevi do močnih strokovnih organizacij in istočasno do ustanovitve delavskih združnih organizacij.

Strokovni pokret se je oživel že leta 1840. Zdrružnemu gibanju pa so položili temelje leta 1844 rohdalski pionirji.

Strokovne organizacije so se kmalu razširile v skoraj vse panoge obrti in industrije. Svoj vrhunec pa je novo obnovljeno strokovno gibanje dobilo v ustanovitvi ogromne Amalgamated Society of Engineers. Doba, ki je vzbudila v delavstvu največ interesov za strokovno in združno gibanje, je trajala približno dvajset let, do leta 1860, ko se je delavsko gibanje že tako izpopolnilo, da je bila delavskemu razredu omogočena nova akcija v cilju za doseg parlamentarnih reform, ki se imajo izvršiti v prid delavskega razreda.

V vsem tem obnovljenem gibanju delavstva so prevzele vodstvo in inicijativno velike strokovne organizacije. One so se kot prve osamosvojile od vsakdanjih kvarnih vplivov in prve pričele razločevati važnost in pomen svoje vloge v življenju Anglije ter v političnih akcijah sploh, ki jih je pričevalo vedno bolj naraščajoče delavstvo. Pred tem pa so imele pred očmi izbojevati več materijelnih pravic za svoje članstvo. Meščanstvo je s strokovno emancipacijo delavstva ostalo profitorijem in whigsom osamljeno. Poskusilo je znova najti v delavskih strokovnih organizacijah svojega zaveznika proti najljutejšemu in še vedno privilegiranimu razredu starega plemstva. V teh pogajanjih so bili voditelji delavskega gibanja mnogo bolj previdni, kot v prejšnjih gibanjih in akcijah meščanstva, so bili delavci samo izrabljeni.

(Dalje prihodnjič.)

Delavsko gibanje na Angleškem.

[Kratek zgodovinski pregled.]

Priredil F. A.

(Nadaljevanje.)

Chartistično gibanje v Angliji.

Novo gibanje, ki je po letu 1834 nastalo v Angliji in ki je med delavstvom našlo toliko pristašev je chartistično gibanje. Po strukturi tega pokreta je soditi, da je to gibanje v zgodovini angleškega delavskega razreda prva večja politična akcija razredno - zavednega proletarijata. Kljub temu, da v tem gibanju niso bili vsi voditelji izraziti proletarci, vendar je duh in smisel tega političnega gibanja dalo akciji čisto proletarsko obilježje. Dejstvo je, da se je gibanje porodilo v glavnem med industrijskim proletarijatom in to na severu, Midlandiji in južnem Walesu. Večina pristašev tega gibanja je bila sestavljena iz lačnih tovarniških delavcev in delavk.

Zahteve chartističnega gibanja niso bile povsem reelne in so v mnogem sličile utopističnim nazorom. Posebno se je to opazilo, ker so delavci imeli v glavnem preveč neizvedljive zahteve. Ta pokret chartistov je seveda kmalu propadel, pro-

padel pa predvsem radi tega, ker ni bil program za tedanje čase in razmere izvedljiv. Gibanje samo je izgubilo pravico do obstoja in je zato po par poskusih propadlo. Čas za splošno volilno pravico takrat niti zdaleka ni bil zrel. Prav tako pa je bilo nemogoče misliti na izvedbo gospodarskega programa chartistov. Pred očmi moramo imeti dejstvo, da je nova vladajoča kasta meščanstva komaj prevzela oblast in moč. a tega na noben način ni hotela izročiti iz rok.

Propad chartističnega gibanja pa je pospešil tudi notranji razvoj tega pokreta. Gibanje samo je bilo delno nejasno izkristalizirano. En del pristašev je smatral svoj cilj za revolucionaren akt, dočim je drugi del pojmoval rešitev po konstitucionalnem načinu. In dejstvo je bilo, da je bil revolucionarni del gibanja chartistov mnogo prešibak, da bi izvršil revolucijo, ki je bila baš v tedanjem momentu popolnoma neizvedljiva.

Razmeram nedorastlo chartistično gibanje je pod pritiskom vlada-

Ali ste že krili? svoje potrebe v tiskovinah ■



Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

MALA NAZNANILA.

I^a gonilne jermene

za mline, žage in tovarne v vsaki širini dobavlja in ima v zalogi po najnižji dnevni ceni Ivan Kravos, Maribor, Aleksandrova cesta 13.

Produktivna zadruga mizarskih mojstrov

R. Z. Z. O. Z.
Maribor, Vetrinjska ulica 18.
Mobilije. Lastna izdelava vseh vrst pohištva od navadne do najfinejšje izdelave, iz mehkega, trdega, kakor tudi iz eksotičnega lesa, po znatno znižanih cenah, zelo solidno in dobro delo. Eno leto garancije. Samo pri Produktivni zadrugi mizarskih mojstrov, Maribor, Vetrinjska ulica 18.

Tvornica šampiljk

in prodaja v to stroko spadajočih potrebščin

T. Soklič

Maribor, Aleksandrova c. 43.

V tekstilnem bazarju Vetrinjska ulica št. 15 Maribor

se dobi pristno angleško sukno za obleke, plašče, svilo, platno itd. po najnižjih cenah. -- Oglejte si izložbe.

Elektrotehnična delavnica PRATTES & TRABI, Maribor, Vodnikov trg št. 3.

Popravi vseh vrst električnih strojev in aparatov, novo ovijanje sežganih elektromotorjev, dynamo-strojev, transformatorjev itd. Lastna preizkuševalnica, točna in kulantna postrežba, zmerne cene, nakup in prodaja porabljenih motorjev in dynamo-strojev.

Enkratna ponudba.

Vsakdo, kdor za pol leta, t. j. za čas od 1. aprila do 30. septembra naroči ali pa obnovi naročnino za Radlowelt, dobi po svoji volji eno izmed tukaj navedenih treh knjig od Hans Günther u. Dr. P. Stüker im sicer: Radioexperimente, Mk 3.80; Radiotechnisches Lexikon, Mk 3.60; Wo steckt der Fehler? Mk 4.— zastonj. Naročite se še danes! Samo oni abonenti imajo pravico do premije, ki pošljejo naročnino do 10. IV. in 1 S (šiling) za pošto in zavojnino.

Kovčki za potovanje,

torbice iz usnja, listnice, denarnice, gamaše, nahrbtniki v veliki izbiri in po najnižji ceni pri Ivan Kravos, Maribor, Aleksandrova cesta 13.

Ali ste že preizkusili „PROJA“ ječmenovo kavo?

Dobliva se jo povsod. Dobliva se jo povsod.

I. MARIBORSKA DELAVSKA PEKARNA R. Z. Z. O. Z.

Ustan. 1898 **MARIBOR, TRŽAŠKA CESTA ŠTEV. 36-38** Telefon 324
Prodajalne v Stomškovi ulici št. 2 in na Glavnemu trgu št. 18
Moderno in higijensko urejena pekarna. — Priporočamo vsem organiziranim delavcem in delavkam naše okusno pecivo v polni teži. Ozirajte se pri zahtevanju peciva iz Delavske pekarnice pri vseh prodajalcih peciva na zavarovalno znamko D. P.